

RAZLIKE U STAVOVIMA NASTAVNIKA OSNOVNIH I SREDNJIH ŠKOLA PREMA EDUKACIJSKOJ INTEGRACIJI

MAJA LJUBIĆ*, LELIA KIŠ-GLAVAS**

Primljeno: ožujak 2003.
Prihvaćeno: lipanj 2003.

Izvorni znanstveni rad
UDK: 376.4

Na uzorku od 261 učitelja osnovnih škola i 232 nastavnika srednjih strukovnih škola u Republici Hrvatskoj, primjenjen je «Uпитnik mišljenja o integraciji», koji mjeri stavove prema učenicima usporenog kognitivnog razvoja i njihovoj integraciji u redovne škole. Analizom varijance ukupnih rezultata ispitanika na Uпитniku te diskriminativnom analizom na pojedinačnim varijablama, utvrđena je statistički značajna razlika u spomenutim stavovima u korist srednjoškolskih nastavnika. U radu je prikazana priroda utvrđenih razlika, kao i mogući uzroci.

Ključne riječi: Edukacijska integracija, stavovi, učitelji, nastavnici

Uvod

“U odgojno-obrazovnom procesu učenika s teškoćama u razvoju u redovnoj školi, glavnu bi ulogu trebali imati učitelji, za to dobro pripremljeni, a glavnu bi suradničku pomoć trebali trajno osigurati u radu s defektologom-stručnim suradnikom” (Mustać, Vicić, 1996, str. 52).

U našoj je zemlji, međutim, situacija sasvim drugačija. Glavnu i najodgovorniju ulogu doduše imaju učitelji, ali niti su za to dobro pripremljeni, niti, u najvećem broju slučajeva, nemaju suradničku pomoć defektologa-stručnog suradnika. U osnovnim školama situacija je svakako loša, ali ne i alarmantna, no u srednjim školama broj defektologa-stručnih suradnika, ispod je svakog minimuma. U 350 redovnih srednjih škola u Republici Hrvatskoj rade samo 4 stručnjaka s edukacijsko rehabilitacijskog područja; 2 rade u posebnim razrednim odjelima za učenike koji se školuju na stupnju niže stručne spreme, 1 radi u produženom stručnom postupku za učenike s motoričkim oštećenjima koji se školuju u posebnim razredima, a 1 je usmjerenja socijalne pedagogije i primarno radi na prevenciji poremećaja u ponašanju (podaci dobiveni u Upravi za školstvo Ministarstva prosvjete i sporta RH, za školsku godinu 1999./2000.).

Fullan (1991; prema Stoll, Fink, 2000, str. 139) tvrdi da “obrazovna promjena ovisi o tome što nastavnici čine i misle – ni više ni manje. Njihova uvjerenja, stavovi i vrijednosti utječu na njihove postupke i razmišljanja te njihovu percepciju djelotvornosti.”

Pozitivni stavovi svih sudionika neophodni su za uspješnost integracije, ali zbog najveće odgovornosti i svakodnevnog tereta kojeg nose učitelji i nastavnici u našim neprimjerenim organizacijskim i objektivnim uvjetima, njihove stavove u unapređenju ovog procesa, odnosno njihovu spremnost za uspjeh integracije može se smatrati presudnom. Presudna važnost stavova za objašnjenje društvenog ponašanja općenito, bazira se na tzv. prognostičkoj valjanosti stavova na ponašanje odnosno na pretpostavci da će se pojedinac ponašati u skladu sa svojim stavovima.

Autorica Perković, međutim, (1988, str. 11) naglašava sljedeće: “Nastavnici osjećaju da im je integracija nametnuta, pa unaprijed imaju negativne stavove. Ujedno čitav niz faktora upozorava da su negativni stavovi nastavnika prema integraciji posljedica negativne i/ili pogrešne i/ili nedovoljne spoznaje.”

“Važan je zadatak u stvaranju pretpostavki integracije mijenjati stavove redovnih nastavnika

*Zavod za školstvo, Ministarstvo prosvjete i sporta Republike Hrvatske

**Edukacijsko rehabilitacijski fakultet Sveučilišta u Zagrebu

u smislu prihvaćanja djece s teškoćama u razvoju" (*Stančić i sur. 1982, str. 81*).

Ali to ne znači kako s integracijom treba čekati dok stavovi svih nastavnika ne postanu optimalni jer, kako ističe autor Rački (*1996*), brojna istraživanja ukazuju da i najbogatije zemlje svijeta nisu bile u stanju osigurati sve preduvijete za zadovoljavanje posebnih potreba djece i mladeži u uvjetima edukacijske integracije, stoga je stvaranje apsolutnih pretpostavki koje prethode integraciji nerealno.

Ovaj će rad pokušati dati uvid u aktualne stavove osnovnoškolskih učitelja i srednjoškolskih nastavnika prema edukacijskoj integraciji djece s posebnim potrebama.

Cilj istraživanja

Cilj je ovog istraživanja utvrditi moguće razlike u stavovima osnovnoškolskih učitelja i srednjoškolskih nastavnika prema edukacijskoj integraciji djece s posebnim potrebama u redovne škole, te opisati njihovu prirodu i moguće uzroke.

Metode istraživanja

Uzorak ispitanika

Ovim je istraživanjem obuhvaćeno 261 osnovnoškolskih učitelja i 232 srednjoškolskih nastavnika, sa sjevernog područja Republike Hrvatske, obuhvaćajući Grad Zagreb, Zagrebačku, Koprivničko-križevačku i Međimursku županiju.

Svi nastavnici uključeni u uzorak imali su u svojim razredima (kojima su razrednici ili u kojima predaju) uključenog učenika/e s posebnim potrebama, čime se željelo osigurati da svi ispitanici imaju određenog osobnog iskustva u svezi s učenicima, prema kojima su stavovi predmet *Tablica 1 - Uzorak ispitanika*

ovog istraživanja.

Precizniji opis uzorka prikazan je u Tablici 1.

Kao što se iz prezentiranih podataka u Tablici 1 može iščitati, uzorci ovog ispitivanja nisu u potpunosti izjednačeni po navedenim varijablima, što je uobičajen zahtjev u znanstvenom istraživanju. No oba uzorka reprezentant su strukturalnog stanja cjelokupne populacije učitelja, odnosno nastavnika u osnovnom i srednjem školstvu u Republici Hrvatskoj i upravo je to garancija pouzdanosti dobivenih rezultata.

Mjerni instrument

Upitnik mišljenja o integraciji (MOI) autorice Kiš-Glavaš (*1998*) sastavljen je za potrebe znanstvenog projekta Edukacijsko-rehabilitacijskog fakulteta, a odobrenog i financiranog od Ministarstva znanosti i tehnologije te Ministarstva prosvjete i športa Republike Hrvatske pod nazivom: "Edukacija učitelja i integracija djece s posebnim potrebama" voditeljice prof. dr. sc. Ljiljane Igrić.

Za potrebe primjene Upitnika na uzorku srednjoškolskih nastavnika, upitnik je minimalno prilagođen, u smislu terminoloških prilagodbi za primjenu u srednjem školstvu.

Upitnik se sastoji od ukupno 35 čestica, podijeljenih u dva dijela.

Prvi dio upitnika pod nazivom 'Opći podaci' odnosi se na opće podatke o nastavniku (spol, dob, stupanj obrazovanja, godine radnog staža, radno mjesto, potreba za dodatnom edukacijom itd.) i u izvorniku sadrži 15, dok se u prilagođenoj izvedbi sastoji od 14 čestica. Izostavljena je jedna od čestica koja je bila u funkciji spomenutog projekta.

Drugi dio pod nazivom 'Mišljenja o integraciji' odnosi se na stavove nastavnika prema integraciji djece s posebnim potrebama u redovne

	N	SPOL		STUPANJ STRUČNE SPREME			GODINE RADNOG STAŽA						PROSJEČNA DOB
		Ž	M	VSS	VŠS	SSS	do 5	6 - 10	11 - 15	16 - 20	21 - 25	26 i više	
OŠ učitelji	261	89%	11%	36%	62%	2%	25%	18%	16%	10%	16%	15%	39 g.
SŠ nastavnici	232	60%	40%	89%	6%	5%	31%	30%	11%	8%	11%	9%	41 g.

škole (stav prema učenicima s posebnim potrebama, stav prema integraciji učenika s posebnim potrebama u škole, spremnost nastavnika na osobni angažman pri prevladavanju teškoća integracije i razina poznavanja značajki i potreba učenika s posebnim potrebama).

Ovaj se dio sastoji od 21 čestice prezentirane u obliku tvrdnji, s tim da razinu slaganja s pojedinom tvrdnjom ispitanici određuju odlučujući se za jedan od pet ponuđenih odgovora na skali Lickertovog tipa (potpuno se slažem, uglavnom se slažem, ne mogu se odlučiti, uglavnom se ne slažem, uopće se ne slažem).

Tvrdnje su sljedeće:

- 1.- Redovna škola može pružiti učenicima s posebnim potrebama sve ono što im pruža škola pod posebnim uvjetima (specijalna škola).
- 2.- Najbolje bi bilo da svi učenici s posebnim potrebama polaze škole pod posebnim uvjetima (specijalne škole).
- 3.- Za normalan rad u razrednom odjelu redovne škole učenici s posebnim potrebama predstavljaju smetnju.
- 4.- Učenici s posebnim potrebama u redovnim razredima redovne škole mogu loše djelovati na uspjeh čitavog razreda.
- 5.- Uključivanje učenika s posebnim potrebama u redovne razrede redovnih škola korisno je za njihovo opće napredovanje.
- 6.- Učenici u redovnim školama mogu se pripremiti da razumno i prijateljski prihvate učenike s posebnim potrebama.
- 7.- Po mnogim svojim osobinama učenici s posebnim potrebama jednaki su učenicima bez smetnji u razvoju.
- 8.- Neki učenici s posebnim potrebama mogu postići bolji školski uspjeh od mnogih drugih učenika bez smetnji u razvoju.
- 9.- Druženje s ostalim učenicima u redovnoj školi je za učenike s posebnim potrebama korisnije nego druženje sa učenicima s posebnim potrebama u školi pod posebnim uvjetima (specijalnoj školi).
- 10.-Učenici bez smetnji u razvoju mogu za prijatelje imati učenike s posebnim potrebama.
- 11.-U redovnoj školi učenici s posebnim potrebama doživljavati će posebne neugodnosti od svojih vršnjaka bez smetnji u razvoju.
- 12.-Učenicima s posebnim potrebama koji idu u redovnu školu nastavnici trebaju štošta progledati "kroz prste".
- 13.-Učenici s posebnim potrebama mogu u redovnoj školi općenito više naučiti nego u školi pod posebnim uvjetima (specijalnoj školi).
- 14.-Redovnu školu moguće je u potpunosti prilagoditi za prihvaćanje učenika s posebnim potrebama.
- 15.-Smatram da mogu raditi s učenicima s posebnim potrebama uključenima u moj razredni odjel.
- 16.-Za rad s učenicima s posebnim potrebama trebalo bi steći dodatno defektološko obrazovanje.
- 17.-U redovne škole potrebno je uključiti defektologe osposobljene za rad s učenicima s posebnim potrebama.
18. Većina učenika s posebnim potrebama može u *redovnim razredima* redovne škole, uz *osiguranje stručne pomoći* defektologa, uspješno svladati *redovne nastavne programe*.
19. Većina učenika s posebnim potrebama može u *redovnim razredima* redovne škole uz *osiguranje stručne pomoći* defektologa, uspješno svladati *prilagođene nastavne programe*.
20. Većina učenika s posebnim potrebama može u *redovnim razredima* redovne škole uz *osiguranje stručne pomoći* defektologa, uspješno svladati *dio* nastavnih programa, a *dio* u *posebnim razrednim skupinama*.
21. Većina učenika s posebnim potrebama može u redovnoj školi uz osiguranje *stručne pomoći* defektologa uspješno svladati nastavne programe u posebnim razredima.

Dio tvrdnji formuliran je u pozitivnom, a dio u negativnom obliku, s tim da je bodovanje upitnika provedeno na način da se osigura da viši rezultat po pojedinim česticama pa tako i ukupni rezultat pokazuje povoljnije stavove učitelja (*Kiš-Glavaš, 1999*), te je takav postupak primijenjen i u ovom istraživanju.

Način prikupljanja podataka

Ispitanici su prema usmenim uputama ispiti-vača skupno u školama popunili spomenuti mjerni instrument.

Ispitivači su bili odgovarajućeg stručnog pro-fila (pedagozi, psiholozi, defektolozi) i prethodno su instruirani o svrsi istraživanja i predviđenoj proceduri ispitivanja.

Metode obrade podataka

Izvršen je kompjutorski unos i obrada podataka uz primjenu programa Statistica 5.0 Stat-Soft. Inc.

Korištene su osnovne metode deskriptivne statistike te analiza varijance i diskriminativna analiza.

Rezultati i rasprava

Izvršena je usporedba rezultata osnovnoškolskih učitelja i srednjoškolskih nastavnika na Upitniku mišljenja o integraciji (MOI). Aritmetičke sredine i standardne devijacije rezultata prikazane su u Tablici 2.

Tablica 2 - Aritmetičke sredine i standardne devijacije rezultata na MOI

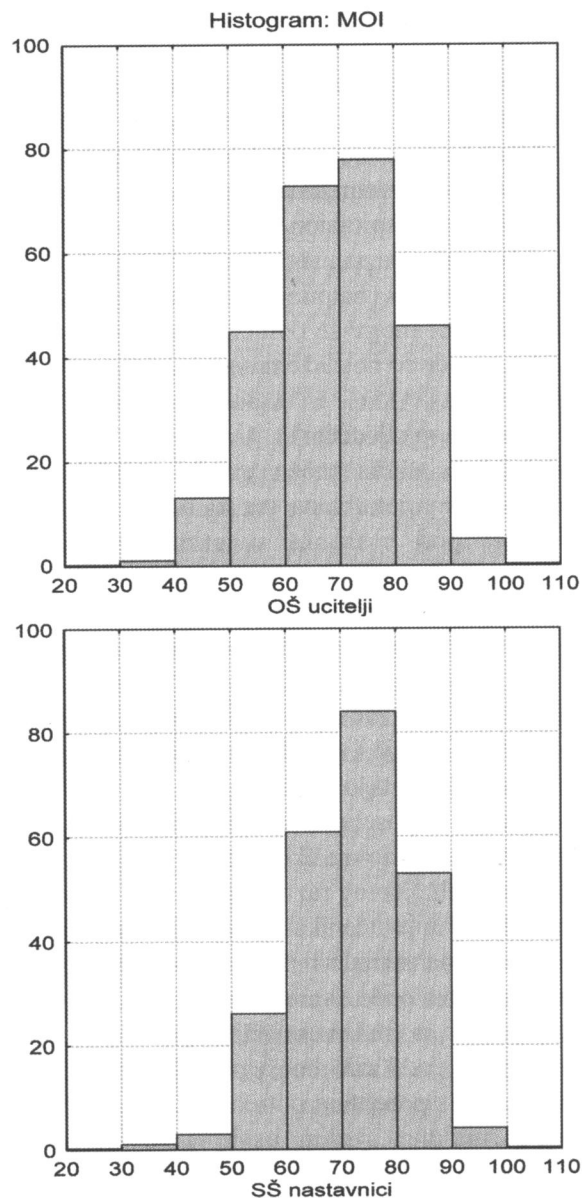
	Aritmetička sredina	Standardna devijacija	N
osnovnoškolski učitelji	70.09	11.59	261
srednjoškolski nastavnici	72.68	10.20	232
ukupno	71.31	11.02	493

Kao što je vidljivo iz Tablice 2, osnovnoškolski su učitelji, u odnosu na srednjoškolske nastavnike, postigli niži ukupni rezultat na Upitniku mišljenja o integraciji (uz značajnost razlika $p < 0.05$), što ukazuje na njihove nepovoljnije stavove prema integraciji učenika s posebnim potrebama u redovne škole. Također je vidljivo da je kod srednjoškolskih nastavnika nešto manja raspršenost rezultata, nego je to u osnovnoškolskih učitelja.

Isto je vidljivo i iz Slike 1.

Izvršena je i analiza varijance rezultata ispitanika, kako bi se utvrdilo jesu li razlike u dobi-venim stavovima statistički značajne (Tablica 3).

Slika 1 - Aritmetičke sredine rezultata na MOI po skupinama ispitanika

Iz Tablice 3, jasno se iščitava da su razlike u stavovima osnovnoškolskih učitelja i srednjoškolskih nastavnika prema integraciji djece s posebnim potrebama u redovne škole, statistički značajne, uz razinu značajnosti 0,009 i F-test 6.876790.

Izvršena je i diskriminativna analiza rezulta-ta, vidljiva iz Tablice 4.

Tablica 3 - Analiza varijance rezultata ispitanika na MOI

	MOI
SUMA KVADRATA UČINKA	825.77
SREDNJI KVADRAT UČINKA	825.77
POGREŠKA SUME KVADRATA UČINKA	58959.37
POGREŠKA SREDNJEG KVADRATA UČINKA	120.0802
F - test	6.876790
p	0.009

Pregledom Tablice 4 uočava se postojanje diskriminativnog modela, koji statistički značajno razlikuje rezultate po skupinama ispitanika na Upitniku mišljenja o integraciji. Ovaj diskriminativni model čini 13, od ukupno 21 čestice Upitnika mišljenja o integraciji, dok najznačajniju razliku čine razlike rezultata skupina ispitanika na česticama 17, 10 i 3.

Tablica 4 - Diskriminativna analiza rezultata po česticama MOI

Čestica	Wilks' Lambda	Parcijalna Lambda	F - test	Razina značajnosti
17	0.836602	0.947389	26.59987	0.000000
10	0.819561	0.967088	16.30127	0.000063
3	0.816633	0.970555	14.53193	0.000156
11	0.809743	0.978814	10.36765	0.001370
19	0.806270	0.983030	8.26917	0.004212
15	0.804258	0.985490	7.05275	0.008178
8	0.802092	0.988151	5.74364	0.016931
6	0.800766	0.989787	4.94246	0.026671
14	0.800369	0.990278	4.70263	0.030608
21	0.799564	0.991275	4.21630	0.040580
20	0.797633	0.993675	3.04898	0.081429
4	0.797081	0.994363	2.71528	0.100047
12	0.795417	0.996443	1.70995	0.191619

Tablica 5 - Centroidi rezultata po skupinama ispitanika

Skupine ispitanika	Centroidi rezultata
osnovnoškolski učitelji	0.48
srednjoškolski nastavnici	-0.54

Centroidi rezultata za osnovnoškolske učitelje iznose 0.48, a za srednjoškolske nastavnike – 0.54. Na česticama Upitnika mišljenja o integraciji s negativnim koeficijentima diskriminativne funkcije bolji rezultat imaju srednjoškolski nastavnici, a na česticama s pozitivnim koeficijentima diskriminativne funkcije osnovnoškolski učitelji, što je vidljivo iz Tablice 6.

Tablica 6 - Koeficijenti diskriminativne funkcije po skupinama ispitanika

Čestice	Koeficijenti diskriminativne funkcije
3	-0.516131
10	-0.477165
19	-0.347230
15	-0.321581
21	-0.225141
20	-0.202359
12	-0.143258
17	0.604501
11	0.358715
6	0.288278
14	0.263790
8	0.243349
4	0.212177

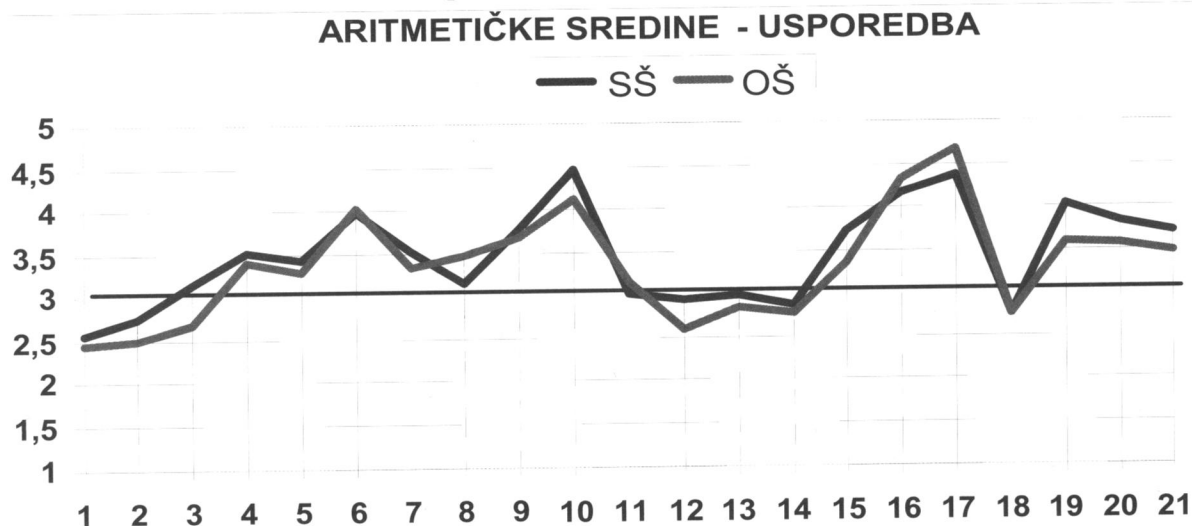
Srednjoškolski nastavnici iskazuju pozitivnije stavove na česticama 3 (Za normalan rad u razrednom odjelu redovne škole učenici s posebnim potrebama predstavljaju smetnju), 10 (Učenici bez smetnji u razvoju mogu za prijatelje imati učenike s posebnim potrebama), 19 (Većina učenika s posebnim potrebama može u redovnim razredima redovne škole, uz osiguranje stručne pomoći defektologa, uspješno svladati prilagođene nastavne programe), 15 (Smatram da mogu raditi s učenicima s posebnim potrebama uključenim u moj razredni odjel), 21 (Većina učenika s posebnim potrebama može u redovnoj školi uz osiguranje stručne pomoći defektologa uspješno svladati nastavne programe u redovnim razredima), 20 (Većina učenika s posebnim potrebama može u redovnim razredima redovne škole uz osiguranje stručne pomoći defektologa, uspješno svladati dio nastavnih programa, a dio u posebnim razrednim skupinama) i 12 (Učenicima s posebnim potrebama koji idu u redovnu školu nastavnici trebaju štošta progledati «kroz prste»). Osnovnoškolski učitelji iskazuju pozitivnije stavove prema integraciji na česticama 17 (U redovne škole potrebno je uključiti defektologe osposobljene za rad s učenicima s posebnim potrebama), 11 (U redovnoj školi učenici s posebnim potrebama doživljavat će posebne neugodnosti od svojih vršnjaka bez smetnji u razvoju), 6 (Učenici u redovnim školama mogu se pripremiti da razumno i prijateljski prihvate učenike s posebnim potrebama), 14 (Redovnu školu

Tablica 7 - Aritmetičke sredine rezultata po česticama MOI za skupine ispitanika

Čestice	osnovnoškolski učitelji	srednjoškolski nastavnici
1	2.440613	2.560345
2	2.509578	2.762931
3	2.689655	3.150862
4	3.402299	3.517241
5	3.287356	3.426724
6	4.02682	3.982759
7	3.333333	3.525862
8	3.471264	3.163793
9	3.670498	3.780172
10	4.130268	4.461207
11	3.164751	2.99569
12	2.601532	2.939655
13	2.854406	2.978448
14	2.766284	2.862069
15	3.356322	3.741379
16	4.318007	4.172414
17	4.666667	4.375
18	2.754789	2.758621
19	3.597701	4.017241
20	3.570881	3.806035
21	3.467433	3.702586
Ukupno	261	232

moguće je u potpunosti prilagoditi za prihvaćanje učenika s posebnim potrebama), 8 (Neki učenici s posebnim potrebama mogu postići bolji škol-

Slika 2 - Aritmetičke sredine rezultata po česticama MOI za skupine ispitanika

ski uspjeh od mnogih drugih učenika bez smetnji u razvoju) i 4 (Učenici s posebnim potrebama u redovnim razredima redovne škole mogu loše djelovati na uspjeh čitavog razreda).

Čini se da srednjoškolski nastavnici, u odnosu na osnovnoškolske učitelje učestalije ističu svoju spremnost za rad s učenicima s posebnim potrebama, svjesniji su pozitivnih učinaka druženja učenika s posebnim potrebama i učenika bez teškoća u razvoju i u manjoj ih mjeri smatraju smetnjom u redovnom razredu, te vide primjerenima sve oblike integracije, ali uz nužnu podršku defektologa - stručnog suradnika. Osnovnoškolski pak učitelji u većoj mjeri smatraju da je školu moguće pripremiti za prihvatanje učenika s posebnim potrebama, u manjoj mjeri misle da će učenici s posebnim potrebama loše djelovati na uspjeh razreda i snažnije ističu potrebu za zapošljavanjem defektologa-stručnog suradnika u redovne škole.

Radi detaljnijeg uvida u ukupne rezultate skupina ispitanika, na Slici 2 i Tablici 7 vidljive su aritmetičke sredine rezultata obaju skupina ispitanika na pojedinim česticama Upitnika mišljenja o integraciji.

Zaključak

Iako su ispitivanja stavova osnovnoškolskih učitelja (Kiš-Glavaš, 1999) i srednjoškolskih nastavnika (Ljubić, 2002) prema integraciji učeni-

ka s posebnim potrebama (usporenog kognitivnog razvoja) u redovni sustav odgoja i obrazovanja, na u ovom radu opisanim uzorcima ispitanika, pokazala njihovu generalno pozitivnu usmjerenost, ipak postoje neke razlike između stavova ove dvije skupine ispitanika. U ovom je radu prikazano da se stavovi osnovnoškolskih učitelja i srednjoškolskih nastavnika statistički značajno razlikuju, a opisana je i priroda spomenutih razlika.

Srednjoškolski nastavnici više ističu svoju spremnost za rad s učenicima s posebnim potrebama, svjesniji su pozitivnih socijalizacijskih učinaka edukacijske integracije za djecu s posebnim potrebama i u manjoj ih mjeri smatraju smetnjom u redovnom razredu, te vide primjerenima sve oblike integracije, ali uz naglašavanje nužne podrške defektologa. Osnovnoškolski pak učitelji u većoj mjeri smatraju da je školu moguće pripremiti za prihvata učenika s posebnim potrebama, u manjoj mjeri misle da će učenici s posebnim potrebama loše djelovati na uspjeh razreda i snažnije ističu potrebu za zapošljavanjem defektologa - stručnog suradnika u redovne škole.

Poznavatelji školskih prilika u Republici Hrvatskoj složili bi se s time da su ovakvi rezultati potpuno neočekivani, jer činjenica je da je integracija više zaživjela u osnovnom nego u srednjem školstvu. Kako ih onda objasniti? Iako su i objektivne i organizacijske pretpostavke integracije više zadovoljene u osnovnom nego u srednjem školstvu u nas, niti u jednom od spomenutih podsustava nisu zadovoljavajuće. Možemo stoga zaključiti da su stavovi ovdje u najvećoj mjeri rezultat osobnog iskustva, a

možda je upravo manjak praktičnih iskustava u integraciji odgovoran za povoljnije stavove srednjoškolskih nastavnika. Naime, kako su utvrdili Stančić i Mejovšek (1982), pedagoški radnici s manje neposrednog iskustva u radu s učenicima s posebnim potrebama (primjerice ravnatelji i stručni suradnici) imaju povoljnije stavove prema integraciji, u odnosu na učitelje koji su u svakodnevnom kontaktu s ovim učenicima. Čini se dakle, da iako se kod sviju radi o općenito povoljnim stavovima prema učenicima s posebnim potrebama, u neposrednom radu s njima dolaze do izražaja i brojne nedostatnosti u praktičnoj provedbi integracije. Ovo, kao neposredno nepovoljno osobno iskustvo učitelja, utječe i na njihove stavove. Osim toga, u osnovne su škole ipak integrirani učenici s većim teškoćama u razvoju u odnosu ne one integrirane u srednje škole, a poznato je da su učitelji spremniji integrirati učenike čiji stupanj posebnosti ne postavlja pred njih velike dodatne odgovornosti i zahtjeve (Florijančić, Grebec, Perko, 1997; Houck, Rogers, 1994). Ipak, da bi se dobilo pouzdanije pojašnjenje ovakvih rezultata, potrebno bi bilo provesti daljnja istraživanja u kojima bi se usporedno analizirali objektivni, subjektivni i organizacijski preduvjeti integracije.

No, iako nepovoljniji od stavova srednjoškolskih nastavnika stavovi su osnovnoškolskih učitelja prema integraciji učenika s posebnim potrebama ipak pozitivni. Osnovna je pretpostavka integracije stoga zadovoljena....

Literatura

- Florijančić, S., Gerbec, I., Perko, A., 1997.: Views on the Integration in Slovenia, Program i sažeci, 5. znanstveni skup Fakulteta za defektologiju, Rehabilitacija i inkluzija, 23-26 rujna, Zagreb
- Houck, C. K., Rogers, C. J., 1994.: The special/general education integration initiative for students with specific learning disabilities: A "snapshot" of program change, Journal of Learning Disabilities, 27, 58-62
- Kiš-Glavaš, L. (1999): Promjena stava učitelja prema integraciji djece usporenog kognitivnog razvoja, Doktorska disertacija, Edukacijsko-rehabilitacijski fakultet, Zagreb
- Kiš-Glavaš, L. (1998): Teachers' Attitudes Toward Integration of Children with Delayed Cognitive Development in Relation to their Cooperation with the School's Special Educator, Rehabilitation and Inclusion, Proceedings of the 5th Scientific Conference of Faculty of Special Education and Rehabilitation, Zagreb, September 23. – 26. 1997, 291-301
- Ljubić, M. (2002): Stavovi nastavnika srednjih škola prema integraciji djece usporenog kognitivnog razvoja, Magistarski rad, Edukacijsko-rehabilitacijski fakultet, Zagreb
- Mustać, V., Vicić, M. (1996): Rad s učenicima s teškoćama u razvoju u osnovnoj školi, Priručnik za prosvjetne djelatnike, Školska knjiga, Zagreb
- Perković, Z. (1988): Neke subjektivne pretpostavke za integraciju djece oštećena sluha u redovne škole, Magistarski rad, Medicinski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Zagreb
- Rački, J. (1996): Osobe s osobitim potrebama, Društvena istraživanja, 5, 1, 21, Zagreb, 89 –105
- Stančić, V. i sur. (1982): Odgojno-obrazovna integracija djece s teškoćama u razvoju, Teorijski problemi i istraživanja, Izvještaj br. I, Fakultet za defektologiju, Zagreb
- Stančić, V., Mejovšek, M., 1982.: Stavovi nastavnika redovnih osnovnih škola prema odgojno-obrazovnoj integraciji djece sa smetnjama u razvoju, Fakultet za defektologiju, Zagreb
- Stoll, L., Fink, D. (2000): Mijenjajmo naše škole – kako unaprijediti djelotvornost i kvalitetu škola, Educa, Zagreb

Differences in Attitudes Toward Educational Integration among Primary and Secondary School Teachers

Abstract

The questionnaire "Attitudes toward integration" was applied to a sample of 261 primary and 232 secondary school teachers in the Republic of Croatia. The questionnaire measures their attitudes toward students with delayed cognitive development and the student's integration in regular schools. The analysis of variance of the summary scores yielded statistically significant differences in attitudes in favour of the secondary school teachers, and discriminant analysis was used on the individual items. The paper explains the nature of these differences and explains their possible causes.